

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

No endorsement of AgEcon Search or its fundraising activities by the author(s) of the following work or their employer(s) is intended or implied.

Tallózás

TOLLHEGGYEL . . .

PÓSVAI LAJOS dr.

Májusi számunkban felsorolt stiláris és értelmezési nehézségek érzékeltetésére felhozott példáinkat most néhány továbbival folytatjuk.

*

A legelsőt társadalmi folyóiratunk XXXIII. évfolyamának egyik első félévi számában találtuk. Meg kell mondanunk – és ez a lap színvonalát dicséri –, hogy csak hosszas keresés után leltünk rá. A mondat így szól:

„A központi irányításhoz hasonlóan vizsgáljuk azt is, hogy a vállalati irányítási rendszer funkcióinak teljesítésében milyen mértékű a vállalat önállósága.”

Így első olvasásra csupán az tűnik fel – és ez talán egy tudományos igényű cikknek fel sem róható –, hogy kissé bonyolult az a mondatrész, amely az irányítási funkciók teljesítésében mutatkozó vállalati önállóság mértékének vizsgálatáról szól, és amelyet rövidebben így is meg lehetett volna fogalmazni: *mennyire önálló a vállalati irányítás?*

Véleményünk szerint a tollhegyre tűzött mondat elejét is egyértelműbbé lehetne tenni. Itt ugyanis nem olyan vizsgálatról van szó, amelyet a központi irányításhoz hasonlóan végeznek.

Még érzékelhetőbbé válik a fogalmazás okozta értelmezési zavar, ha leírjuk a szerintünk helyesnek ítélt mondatot. Ez így hangzik: A központi irányítás megvizsgálásához hasonló módszerességgel a továbbiakban megnézzük azt is, hogy mennyire önálló a vállalati irányítás.

Világos és érthető a szakemberek számára az a két mondat, amely népszerű mezőgazdasági tudományos folyóiratunk ez évi első száma egyik igen nívós cikkének utolsó bekezdésében olvasható. E mondatok a tömörségre valló túlzott törekvés miatt kerültek tollhegyre, jó alkalmat kínálván a szakmai zsargon terjedése elleni lehetőségek keresésére. A mondatok így szólnak:

„Vizsgálataink kimutatták a mezőgazdasági termelőszövetkezetek termelése, felhasználása és növekedése közötti kapcsolatokat. Az összefüggések pontosabb és szélesebb megismeréséhez még további – elsősorban kvantitatív – kutatások szükségesek.”

Szakirodalmunkban – a szerzőkhöz hasonlóan – általánosan használják a termelőszövetkezetek termelése, felhalmozása (amit ebben az idézett részben és a cikkben másutt is felhasználásként említenek) és növekedése kifejezéseket, az egyértelműbb termelőszövetkezeti termelés, felhalmozás és növekedés helyett. Pedig ez esetben az avatlanok sem gondolhatnák azt, hogy a szövetkezeteket fel lehet halmozni vagy termelni lehet a gazdaságokat.

Sajnálatos módon a már említett elírásokon kívül is találhatók még elírások okozta hibák a cikkben. Így például az utolsó előtti oldalon a csökkenő foglalkoztatotti létszám helyett növekvőről és növekvő nettó termelés helyett csökkenőről írnak. Ez arra mutat, érdemes nagyobb gondot fordítani a szerzői lektorálásra.

Nehezményezhető az idézett szövegben a kutatások *kvantitatív* jelzője. Gondolom itt elsősorban mennyiségi összefüggések feltárására irányuló kutatások szükségességére utaltak a szerzők, akik ezt a terjedős szöveget akarták megtakarítani.

Azt írják, hogy további kutatások szükségesek az összefüggések pontosabb és mélyebb megismeréséhez, ezért talán helyesebb lett volna a tényezők közötti kapcsolatok *kimutatása* helyett, az azokra való *rávilágításról* beszélni.

Mindezeket összegezve úgy gondoljuk, hogy a tollhegyre tűzött két mondat kissé

terjengősebben, de zsargon és idegen szó nélkül így is fogalmazható: Vizsgálataink rávilágítottak a termelőszövetkezeti termelés, felhalmozás és növekedés közötti kapcsolatokra. Ezek pontosabb és mélyebb megismeréséhez még további – elsősorban mennyiségi összefüggések feltárására irányuló – kutatások szükségesek.

*

Legnagyobb példányszámú mezőgazdasági hetilapunkban olvastuk a következő mondatot:

„A tények tanúsága szerint a balesetek jelentős hányadát műszaki, munkaszervezési hiányosságok, az ellenőrzés elmulasztása, a szakismeret hiánya, és a munkaköri fegyelmezetlenségek okozzák –, amikben csaknem mindig közrejátsszik az alkohol.”

E mondat olvastán nem könnyű eldönteni, hogy a szerző, illetve a tanácskozáson elhangzottak szerint az alkohol a baleseti okok mindegyikénél közrejátsszott-e, vagy csupán a munkaköri fegyelmezetlenségeknél.

Az alkohol mindenhatóságát valló olvasók kedvéért a gondolatjelnél be kellene fejezni a mondatot és új mondattal folytatva azt írni, hogy: Az okok mindegyikénél csaknem mindig közrejátsszik az alkohol.

Azok kedvéért viszont, akik azon a véleményen vannak, hogy a műszaki, szervezési, ellenőrzési hiányosságok, a szakképzetlenség nem írhatók mind az alkohol rovására, azok a gondolatjel helyére tett pont után kezdjék úgy az új mondatot, hogy: Ez utóbbiakban csaknem mindig közrejátsszik az alkohol.

*

A mezőgazdaság 1978. évi népgazdasági tervéről szóló egyik kiadványt lapozgatva több szóvátételre érdemes kifejezést találunk.

Az egyik a hektár rövidítésének ragozott alakjaival kapcsolatos. Az említett kiadványban előfordul ez a mondatrész: ... az utóbbi években 56–60 e. ha termőterületről hakenként 500 q-nál magasabb átlagtermést takarítottak be ...

Nyilvánvaló, hogy e mondatrészben hakenként a helyes rövidítési forma.

Ugyanebben a kiadványban nagyon tanulságos a termelés és termesztés szavak teljesen kiismerhetetlen váltakozása.

Az egyik alfejezet címe: *Olajnövények termesztése*. Első mondata pedig így szól: *Az ágazati terv az olajnövények termelésének egyenletes fejlődésével számol*.

A gyümölcsstermelés című alfejezet első mondata viszont így kezdődik: *„A gyümölcsstermesztésben a fejlesztés célja ...”*

Érdemes lenne leszögezni, hogy amely írásműben a termelésről mint társadalmi tevékenységről szólunk, a *termelés* szót használjuk, ahol pedig a tevékenység agrotechnikai fogásairól, feltételeiről stb.-ről beszélünk, ott használjuk a *termesztés* kifejezést. E tervismertető kiadványban tehát mindegyiknek kellett volna írni.

*

Néhány megjegyzést kell tennünk a névelők és a birtokos eset e kiadványbeli használatáról. Az állattenyésztés alfejezet első mondata mindjárt módot is ad erre. Így szól:

„Az állattenyésztésnek a változatlan árákon mért 1978. évi termelésnövelési feladata.”

Ezt helyesen így kellett volna szövegezni: Az állattenyésztés változatlan árákon mért 1978. évi termelésnövelési feladata.

Nem kevés javítani való hiba akad ugyanezen alfejezet egy másik mondatában is, amely így kezdődik:

„Az állattartó, vágóállat és állati termék termelés területén ...”

Az „állattartó” termelés nyilván nyomdai hiba, az állattartás helyett írták.

Hiányoznak a kötőjelek is. Kellene belőlük egy a vágóállat után, és egy az egybeírt állatitermék és a termelés szó közé.

Felesleges a területén szó is. Nagyon jól kifejezi a termelésben ugyanazt, mint amit a termelés területén jelent.

Az e szempontok alapján kijavított mondat tehát így szólhatna:

Az állattartásban, a vágóállat- és állatitermék-termelésben ...

Egyik nagy trösztünk lapjának ez évi első számában egy olyan mondatot találhatunk az első cikk elején, amely a bürokratikus, körülményes beszédnyelv térhódításáról tanúskodik. Ezt írja a szerző:

„A vállalatunkat érintő termények tekintetében vetésterületünk elég jelentős, így kalászosokból rendszerint 100 ezer ha körül alakul a vetésterület és kukoricából is hasonló nagyságrend állandósult.”

A vállalatunkat érintő termények nyilván a vállalat tevékenységi körébe tartozó terményeket jelentik.

Vetésterületük természetesen nincs a felvásárló és feldolgozó vállalatoknak, így jobb lett volna a tevékenységi körbe tartozó termények vetésterületéről beszélni, melyből a kalászosoké és a kukoricáé is 100 ezer ha körül mozgott. Nem jó itt a *nagyságrend* használata sem, mivel a 100 ezerhez hasonló nagyságrendű vetésterület lehetne 300 ezer is, ez is 100 ezres nagyságrendű mennyiség.

Ezek előrebocsátása után úgy gondoljuk, hogy a példaként kiragadott szövegrész helyett ezt lehetett volna írni:

A vállalat tevékenységi körébe tartozó termények vetésterülete jelentős, ezen belül a kalászosoké és a kukoricáé is 100 ezer ha körül állandósult.

PONTATLAN EMLÉKEZÉSEK

Egyre több mezőgazdasági sajtótermék hasábjain jelennek meg olyan írások, amelyek az agrártörténet különböző korszakában élő, kiemelkedő, haladó gondolkodású egyéniségeinek munkásságát, tevékenységét ismertetik. Ezek a visszaemlékezések jól szolgálják az általános és szakmai műveltség szélesítését és ugyanakkor színesebbé, gazdagabbá teszik a szakfolyóiratok tartalmát is.

Az emlékezés igényességét, sok olvasó számára pedig a megismerés perceit sajnálatos módon zavarja a pontatlan adatközlés, amelyre az utóbbi időben két írás is „példát” szolgáltatott. A Tudomány és Mezőgazdaság

ez évi első száma ismertetést közölt Csapó Dánielről, a reformkor haladó gondolkodású, a mezőgazdaság korszerűsítéséért harcoló alakjáról abból az alkalomból, hogy 150 éve került Tolna megye élére. A cikkben ez olvasható: „Jubileuma csupán hónapokkal előzi meg születésének 200 éves évfordulóját. 1878. március 21-én született... 1810-ben lótenyésztési felvigyázóvá nevezte ki...” A bevezető mondatok időrendi zavarai és az olvasó dilemmái is elkerülhetők lettek volna születési évének – 1778 – helyes közlésével.

Hasonló furcsasággal találkozhat az olvasó Szántó Kovács János születésének 125. évfordulója tiszteletére a MEDOSZ Agit. Prop. Kulturális és Sportbizottság által megjelentetett, a jubileum alkalmából rendezett emlékülés előadásait tartalmazó könyvben is: „Szántó Kovács János 125 évvel ezelőtt, 1852. április 27-én Vásárhelyen született... 1855-ben állami alkalmazásba került... Túl fiatalon...! Sajnos ezt a kiadványt számos sajtóhiba is tarkítja.

Egészen biztos, hogy a téves adatközlések nem az ismeret hiányára vezethetők vissza, csupán a sajtó alá rendezés valamelyik fázisának ördöge tréfálkozik az írások szerzőivel és az olvasóval egyaránt. Megfékezése csak egy kicsivel több figyelmet igényelne!

Az előzőekben említett negatív példák sorát szaporítja a mezőgazdaságban dolgozók népes tábora által közkedvelt hetilap, a Szabad Föld 1978. április 23-i számában „Emlékezünk” címszó alatt Max Planck német fizikusról szóló írás is. Az emlékezés sorai szerint a kvantumelmélet megteremtője „120 évvel ezelőtt, 1958. április 23-án született... Munkásságának elismeréseképpen 1918-ban fizikai Nobel-díjat kapott”. A fenti mondatok mosolyt keltő, zavaró információi a születési év – 1858 – helyes közlésével elkerülhetők lettek volna, és ha már emlékezünk, emlékezzünk helyesen! A hibás adatközlés kritikája nem ezek felnagyítását, általánosítását célozza, csupán csekély energiával járó elkerülésükre figyelmeztet.

T. E.